

**INTERNACIONALNI ZNANSTVENI SKUP
"ZAŠTITA UGROŽENIH PASMINA GOVEDA"**

Zlata Gašpert, P. Caput

U istarskom gradiću Buzetu održan je 29. i 30. 03. 1990. Internacionalni znanstveni skup "Zaštita ugroženih pasmina goveda" kojemu je prisustvovalo 65 sudionika.

Skup su organizirali Fakultet poljoprivrednih znanosti Sveučilišta u Zagrebu OOUR Institut za stočarstvo i mljekarstvo i RO "Agroprodukt" Buzet u suradnji s Centrom za reprodukciju u stočarstvu Hrvatske i Stočarskim selekcijskim centrom iz Zagreba.

Sudionici skupa okupili su se rano poslijepodne 29. 03. ispred motela "Fontana" u Buzetu gdje su im izrazili dobrodošlicu predsjednik općine Buzet i direktor "Agroprodukta". Nakon toga krenulo se u razgledavanju dvaju podolskih stada uz stručne komentare dipl. ing. J. Salopeka i prof. P. Caputa.

Stado istarskog podolca koje je formirano nakupom od seljaka i stado slavonsko - srijemskog podolca smješteni su odvojeno na dva međusobno udaljena pašnjaka. Nakon obilaska stada sudionici skupa razgledali su, uz stručno vodstvo "Aleju glagoljaša" i Hum, "najmanji grad na svijetu", gdje je održan kulturno - zabavni program.

Sutradan (30. 03.) održan je u dvorani gradske vijećnice u Buzetu znanstveni skup o zaštiti ugroženih pasmina goveda.

Prof. Z. Crnojević, direktor Instituta za stočarstvo i mljekarstvo FPZ pozdravio je sudionike skupa i u kratkom izlaganju iznio potrebu zaštite autohtonih pasmina domaćih životinja. Naglasio je, kako su pozitivni rezultati uzgoja i selekcije visoproizvodnih životinja u velikim aglomeracijama doveli i do nekih negativnih posljedica. To je u prvom redu smanjenje genetske varijabilnosti čiji se obim teško može sada utvrditi i likvidiranje nekih starih pasmina u kojima su nepovratno izgubljeni mnogi geni o kojima se više neće ništa saznati.

Prof. Imre Bodó s Veterinarskog fakulteta u Budimpešti, koji djeluje kao ekspert FAO-a u sekciji za zaštitu ugroženih vrsta domaćih životinja, izložio je "Program zaštite podolskog goveda u Mađarskoj". U vrlo opširnom izlaganju prikazane su teorije o porijeklu pasmine i vrijednost koju je imalo podolsko govedo do konca prošlog stoljeća u srednjoj Evropi.

Razvojem agrikulture mijenja se uloga podolskog goveda i smanjuje brojno stanje sve do 1965., kada cijela populacija broji 187 ženskih i 6 muških grla. Nastojanjem autora zaustavljeno je rapidno opadanje populacije i počinje uzgoj u čistoj krvi na izoliranim lokalitetima. Ova nastojanja podupire i država u obliku dotacija. Pasma ima vrijedne genetske karakteristike: prilagodljivost klimi i terenu, tvrde

Dr. Zlata Gašpert, dr. Pavo Caput, Fakultet poljoprivrednih znanosti Sveučilišta u Zagrebu.

papke, rezistentnost prema bolestima, lagana telenja i dobre materinske osobine, skromnost u odnosu na prehranu, pa je stoga treba sačuvati za budućnost. Povećano je brojno stanje (1986.g. 900 grla) s ciljem da se zadrže vrijedne karakteristike pasmine: plodnost, vitalnost, dugovječnost.

Mađarsko podolsko govedo pokazalo se uspješnim u komercijalnim križanjima s mesnim pasminama.

Dr. Gyorgy Kovacs, Veterinarski fakultet Budimpešta, u izlaganju pod naslovom "Imunološki i biotehnološki aspekti zaštite rijetkih pasmina" opisao je važnost konzerviranja gena starih i ugroženih pasmina koje u svijetu dobivaju sve veće značenje. Tradicionalne uzgojne metode konzerviranja gena su držanje životinja u prirodnom okolišu ili u dubokom hlađenju (usklađivanje embrija, sperme i jajnih stanica). U konzerviranju gena važnu ulogu ima izbor biotehničkih metoda. Autor je iznio podatak da u mađarskim ustanovama postoje velike količine duboko smrznute sperme ugroženih pasmina goveda, ovaca, konja i koza, a kao nova mogućnost dolazi u obzir i izolirani zamrznuti DNA fragment spermija.

Embriotransfer je gotovo rutinski postupak u očuvanju ugroženih pasmina goveda i ovaca u Mađarskoj, a duboko zamrzavanje embrija jednostavan je i ekonomičan postupak u njihovoj zaštiti kroz dulje vremensko razdoblje. Duboko zamrzavanje jajnih stanica također je jedna od metoda konzerviranja gena u modernoj biotehnologiji, a mogu se sakupiti od životinja na klaonici i uskladištiti (smrzavanjem) za neko buduće vrijeme.

"Filogenetska analiza domaćih talijanskih pasmina goveda" rad je *dr. Paole Astolfi* i sur. iz Instituta za zootehniku Univerziteta Milano (Institut za genetiku Pavia).

U opsežnom radu prikazana je analiza genetskog srodstva nativnih talijanskih pasmina goveda. Analizirane su 24 pasmine od ukupno 13112 grla. Životinje su tipizirane klasičnim metodama za 13 lokusa: 8 sistema krvnih grupa i 5 proteina krvi. Za ovaj prikaz zanimljive su centralno - južne talijanske pasmine općenito nazvane podolske, koje imaju isto porijeklo kao mađarsko i ukrajinsko stepsko govedo. Do 19. stoljeća to je bila jedinstvena populacija, a danas je podijeljena u nekoliko grupa. Neke od tih pasmina (Romangola, Maremana) služile su za oplemenjivanje istarskog goveda. "Formiranje genske zbirke podolskog goveda", rad je autora *P. Caput, Zlata Gašpert, M. Posavi, J. Salopek* (Institut za stočarstvo i mljekarstvo FPZ Zagreb i "Agroprodukt" Buzet). Nakon kratke povijesti istarskog podolskog goveda, prof. Caput je iznio kronologiju osnivanja zbirke. Inicijativa za osnivanje nastala je na sjeverno - jadranskom sajmu u Rijeci 1984.

Slijedi osnivanje inicijativne grupe (1985) i izrada investicionog programa (1986) Uzgojnog centra istarskog goveda u Buzetu. Godine 1987. nabavljeno je stado slavonsko - srijemskog podolca (n=20) s Fruške gore, koje je smješteno na pašnjak, a tek 1989. godine formira se prvo stado istarskog podolca. Koncem iste godine osniva se i SUIG (Savez uzgajaća istarskog goveda - privatni sektor) sa sjedištem u Višnjanu.

Istovremeno se odvija suradnja s inozemstvom, a poduzeće "Agroprodukt" registrira se za proizvodnju "kvalitetnih rasplodnih goveda". SIZ znanosti Hrvatske sufinancira selektivni program (1988-1990) "Stvaranje genske zbirke istarskog goveda", što je omogućilo početak istraživanja na programu. Grla su evidentirana, označena, uzete su im tjelesne mjere. Osim analiza eksterijera izvršena je analiza transferina i hemoglobina kod grla oba stada (istarskog i slavonsko - srijemskog podolca) te utvrđivanje krvnih grupa kod manjeg broja grla istarskog podolca. Dobiveni rezultati uspoređeni su s rezultatima istraživanja drugih autora na podolskom ili srodnom tipu goveda.

Zaštita autohtonog istarskog goveda u specifičnom podneblju u kojemu je ono nastalo ima više značajki. Neke od njih su: proizvodnja "biološke hrane", iskorištavanja marginalnih pašnjaka i kultiviranje pejzaža, proizvodnja ženskih životinja za komercijalna križanja, etnografsko, povijesno i filogenetsko značenje, očuvanje lokalne kulture i tradicije ("živuća kulturna baština"). Osim navedenoga naš glavni motiv u spašavanju istarskog goveda je njegovo moguće značenje za budući uzgojni rad u govedarstvu.

Sl. 1. — Podolska goveda na pašnjaku Mejari kraj Buzeta (foto: P. Caput, 1990)

B. Premzl, P. Božić i B. Greblo autori su izlaganja pod naslovom "Program konzerviranja sperme i embrija podolske pasmine". U izlaganju su izneseni podaci o proizvodnji i zalihama duboko zamrznute sperme istarskog i slavonsko - srijemskog podolca u Centru za reprodukciju u stočarstvu Hrvatske (Zagreb - Križevci), Centar je od 1972 - 1989.g. plasirao u Istru ukupno 50.898 doza sperme istarskog podolca. No taj broj se po godinama rapidno smanjivao, pa je od 1972. kada je iznosio 6980 doza, u 1988. godini pao na svega 468 doza.

Centar će uskoro biti osposobljen i opremljen za konzerviranje embrija domaćih životinja, pa će tako moći sačuvati embrije podolske pasmine za budućnost, odnosno iskoristiti embriotransfer u cilju zaštite goveda podolske pasmine.

Po završetku izlaganja prof. I. Bodo i prof. P. Caput vodili su "okrugli stol" iz programa skupa. U zaključku je izneseno da zadatak skupa nije bio u prezentiranju rezultata rada, jer oni nisu veliki po svom opsegu, već da se probudi i razvije

zanimanje za program očuvanja istarskog podolca u Istri, odnosno Hrvatskoj. Namjera je da se program zaštite proširi i na bušu i time pobudi zanimanje javnosti u cijeloj zemlji za problem zaštite ugroženih vrsta domaćih životinja.